

POSUDEK VEDOUCÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Diplomantka:	Michaela Fričová
Název práce:	<u>Generování významu populárního textu na příkladu českého televizního seriálu <i>Místo nahoře</i></u>
Vedoucí DP:	Irena Reifová, Ph.D.

Michaela Fričová předkládá výjimečnou práci, která je pevně zakotvena v předpokladech i metodologických postupech kulturních studií. Ta jsou jediným východiskem i rámcem této diplomové práce. Na trhu odborných publikací o médiích žádnou českou kulturní analýzu nenajdeme a i mezi diplomovými pracemi je jich pomálu. Vnitřní soudržnost a sledování jednoho typu myšlení může být vykládáno jako příkladná konzistence a důsledné užití obtížného a u nás vzácného přístupu kulturní analýzy textu, stejně jako přílišná ortodoxie a slepota vůči ostatním směrům mediálních studií či autorům zpoza hranic kulturních studií. Osobně se však přikláním k prvnímu způsobu hodnocení. Jako vedoucí diplomové práce bych ráda objasnila, že autorka je samostatná tvůrčí bytost a při zpracování literatury kulturních studií a systematizaci jejich vývoje žádnou oporu nepotřebovala. Tento samostatný přístup má však i své zápory v oblasti techničtějších a metodologických aspektů práce, pokud jde o definování zkoumaných dat a rozložení teorie a výzkumu v textu práce. Více konzultací na toto téma by bylo bývalo neškodilo.

V teoretické pasáži diplomantka zcela bezchybně rekapituluje základní vývoj KS a pro její pohled na seriál *Místo nahoře* důležité pojmy: populární kultura, publikum, diskurz, ideologie, hegemonie (str. 5 – 37). Tento výběr také náležitě vysvětluje. Podstatné je, že její analýza textu se inspiruje kulturním momentem, který bývá obecně nazýván jako „turn to Gramsci“ (souhrnem zraní k tomuto bodu je publikace Johna Fiskeho *Television Culture* z roku 1987), přesto však rekapituluje i předcházející dění (Althusserovské období a prudký textuální determinismus analýzy filmových textů) i to, co následovalo, tedy všechny tři generace příklonu k zájmu o recepci na straně publika podle Perti Alasuutariho.

Zmíněná konzistence této práce vyplývá i z deklarované inspirace zmíněnou publikací Johna Fiskeho. Autorka tedy přejímá tradici umírněného textuálního determinismus, spolu s Fiskem předpokládá, že texty populární kultury jsou otevřené aktivaci ze strany čtenáře, přesto však v důsledku slouží jako přetavení dominantní ideologie a jejích hodnot do „slastného“ vizuálního produktu, který se na mnoha místech sám sebou i uzavírá a vybízí k čtenáři k přijetí ideologického poselství. Ideologie populárních textů u Fiskeho a potažmo seriálu

Místo nahoře u autorky tedy není vnímána jako jednoznačná manipulace, ale jako hegemonický proces vyjednávání významu, kdy text nabízí i kontroverzní a „protisystémové“ motivy, podává je však jen v umírněné a v zásadě neškodné podobě. Jednoznačná a poněkud monotónní inspirace tímto předpokladem může být vnímána jako jednostrannost; je však třeba zdůraznit, že autorka ji nejenom provozuje, ale „ještě se drze přiznává“, viz. str. 2, 3, 41 – 42, kde otevřeně hovoří o snaze najít v analyzovaném textu strategie popisované Fiskem.

V analytické části se jí však skvělá teoretická oblomenost a snad i fascinace pojmy kulturních studií poněkud vymkla z rukou. Nejprve je však třeba ocenit volbu televizního textu. Seriál Místo nahoře jako text, který explicitě tvoří příběh z tématu nových sociálních nerovností české společnosti, je ke zkoumání poměru nekompromisnosti a otevřenosti textu k alternativnímu čtení jako stvořený. Samotná analýza však do značné míry působí jako „pokračování teoretické části trochu jinými prostředky“. Autorka precizně po kapitolách odlišuje hledání strategií uzavírání textu (usazování čtenáře, narativní kódy, realismus) i jeho otevírání (ironie, metafora, rozpor, sémiotický převis). Diplomantka však pracuje převážně s hotovými pojmy a samotný text jí slouží spíše jako zdroj ilustrací jejich opodstatněnosti. Mohli bychom říci, že kvalitativní analýza by měla probíhat právě opačným směrem: nikoli od hotových pojmů k datům, ale od dat k podloženým pojmům. Sepětí s daty se pokusila obnovit v názvech jednotlivých analytických podkapitol, což vyneslo vtipné mezititulky a dokonce i upřesnění prototypů některých textuálních strategií (viz Otevírání textu aneb „Proč nás ten scénárista tak hloupě napsal?“, str. 58), ale jako obrácení nepříliš vhodného směru analýzy to nestačí.

Vzhledem k tomu, že autorku zajímá i to, nakolik aktivovaný text skutečně „aktivně“ jeho publikum využilo k vyjednávání významů, zkoumá i sekundární texty (z jiných médií) a terciární texty (konverzace diváků). Definice těchto vzorků však není dostačující (str. 48). Neznáme přesný seznam všech sekundárních článků (časopiseckých a novinových článků o seriálu Místo nahoře), ani klíčová slova, podle nichž autorka vybírala; nevíme, proč některé jejich argumenty použila a jiné ne. Totéž platí o internetové diskuzi a emailové anketě jakožto zdroji terciárních textů, tedy diváckých reakcí a konverzací k tématu seriálu. Byť vychází ze sporého a nereprezentativního materiálu, závěrečný graf, který vyjadřuje rozložení čtenářských pozic vůči textu, a pochází z autorčiny dílny, je vynikající a univerzálně použitelný (str. 83). Umožňuje zařazení do jednoho ze 4 kvadrantů podle tendence k realistickému/strukturálnímu čtení a identifikaci/odstupu od postav a dovoluje tak určit míru přijetí či odmítnutí ideologie textu. Divácké reakce (pomineme-li metodu jejich získávání) zpracované grafem potvrzují Fiskeho i autorčinu hypotézu, udržovanou v celé práci: text

nabízí i momenty využitelné k opozičnímu čtení, obvyklým čtenářským postojem je však realistické čtení a identifikace s herci/postavami. Což jsou právě cesty, jimiž k publiku putuje předpokládané ideologické poselství textu, v tomto případě základní kapitalistická hodnota respektu k majetku a sociálnímu úspěchu, které dovolují obývat „místo nahoře“.

Přes zmíněná metodologická pochybení považuji práci Michaely Fričové za nesmírně odvážnou, progresivní a do značné míry i průkopnickou. Za pozornost stojí také obsáhlý seznam originální literatury z dílny kulturních studií. Vzhledem k tomu, že splňuje (v některých ohledech dokonce výrazně překračuje) požadavky kladené na diplomovou práci, doporučuji, aby byla klasifikována stupněm **v ý b o r n ě**.

Práce 31.1.2018

Práce 31.1.2018, vedoucí diplomové práce